

2. 16/21. 1942.

Másolat: 6730/eln.13-1942. számú körrendelet. A bűnvádi üldözés jogával felruházott csendőrségi parancsnokok illetékességi körének szabályozása. A m.kir. csendőrségben a bűnvádi üldözés elrendelésére jogosult parancsnokok illetékességét a honvédség katonai bűnvádi perrendtartásáról szóló 1914:XXXIII.t.c./:Kbp:/33.§-ának 2.bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján-figyelemmel az 1940:IX.t.c.4.§-ának rendelkezéseire is-a m.kir. igazságügyminiszterrel és a m.kir. belügyminiszterrel egyetértőleg a követ-kezőkben szabályozza:

1.§.

A csendőrkerületi parancsnokok a nekik alárendelt legénységi állományú csendőr egyének felett gyakorolja az illetékes parancsnok jogait Kbp.29., 32.§./.

A csendőrség felügyelőjét illetik meg az illetékes parancsnok jogai a csendőrség tisztjeivel/:hasonállásu egyenivel:/ és mindazokkal a legénységi állományú csendőregyénekkel szemben, akik az előbbi rendelkezés értelmében valamelyik csendőrkerületi parancsnokxg illetékessége alá nem tartoznak.

2.§.

A csendőr kerületi parancsnok-illetékes parancsnoki minőségében - a területileg illetékes hadtestparancsnokság székhelyén kxxx működő honvéd-törvényszékhez van utalva.

A csendőrség felügyelője mint illetékes parancsnok a terhelt állomáshelyére nézve területileg illetékes hadtestparancsnokság székhelyén lévő honvéd törvényszékhez van utalva.

3.§.

Ez a rendelet kihirdetésének napján lép hatályba; hatályba lépésével a csendőrség egyenői feletti katonai büntetőbiráskodás tárgyában kiadott a Közlönyben 1920.évi 2.számában közzétett 13.004/eln.13 - 1920.számú rendelet, ugy szintén a csendőrség felügyelőjét megillető bűnvádi ille-

tékes parancsnoki jognak legénységi egyénnel szemben való kiterjesztése tárgyában 1920. évi április hó 3-án kelt a Honvédelmi Közlönyben /:Szabályrendeletek:/1920. évi 18. számában közzétett 13.348/el.n.13 - 14 számú rendelet hatályát veszti.

IV. FEJEZET.

A katonai büntetőtörvény általános rendelkezései.

33. A polgári büntetőtörvénykönyv alkalmazása katonai személyekre.

1. A Ktbtk. (1930 : II. t.-c.) 1. §. azt rendeli, hogy:

A katonai büntetőbíráskodás alá tartozó egyéneknél is általában a közönséges, vagyis a polgári büntetőtörvényeket kell alkalmazni, amennyiben a Ktbtk. maga mást nem rendel.

Ebben a rendelkezésben az állampolgári jogegyenlőség elve jut kifejezésre azáltal, hogy a polgári Btk. anyagi rendelkezései mindenkire egyformán érvényesek, tekintet nélkül arra, hogy az illető polgári személy-e, avagy katona (csendőr)-e?

2. Ezt a szabályt azonban a katonai (csendőr) élet különleges természete miatt helytelen lett volna minden előforduló esetben mereven alkalmazni. Azért is lett különleges jogszabályként megalkotva az egész Ktbtk. *A Ktbtk. általános része tehát azokat a szabályokat foglalja magában, amelyekre szükség van abból a célból, hogy a polgári Btk. általános rendelkezései a katonai élet különleges viszonyaira is alkalmazhatók legyenek.*

Például a polgári büntetőtörvény az állampolgárokat rendfokozat — vagy társadalmi fokozat — szerint nem különbözteti meg, azért a mellékbüntetések között nem alkalmaz olyan büntetésnemet, amelyik az elítélt polgárt alacsonyabb rendűvé lefokozná. A katonai életben azonban szükség van ilyen büntetési nemre is. Ezért tehát a Ktbtk. 20. §-a a következő rendelkezést tartalmazza:

„A katonai büntetőbíráskodásban alkalmazandó különleges mellékbüntetés: a lefokozás (rangvesztés).“

Ez tehát pl. olyan büntetés, amit csak azzal szemben lehet alkalmazni, akinek rendfokozata van, vagyis csak katonai (csendőr) egyénnel szemben.

34. A büntetések nemei a katonai büntetőjogban.

1. Ismerkedjünk meg elsősorban azzal, hogy a katonai igazságszolgáltatásban

miféle büntetésnemek alkalmazhatók:

Elsősorban mindazok, amelyeket a Btk. 20. §-a polgári egyénekre előírt: tehát 1. *halálbüntetés*, 2. *fegyház*, 3. *államfogház*, 4. *börtön*, 5. *fogház* és 6. *pénzbüntetés*. Ezek az úgynevezett *főbüntetések*. Azonban a Ktbt. I. része ezekre nézve bizonyos — a katonai viszonyokkal számoló — *módosításokat* rendel el.

2. A polgári Btk. szerint

a halálbüntetést

mindig akasztás által kell végrehajtani. A katonai igazságszolgáltatásban (Ktbt. 7. §.) a halálbüntetés végrehajtásának két módja van: 1. *akasztás* és 2. *agyonlövés*.

Az agyonlövés általi halál csak katonai bűncselekmények elkövetőivel szemben nyer alkalmazást. Másként úgy is mondhatnók, hogy katonai bűncselekmény miatt kiszabható halálbüntetés végrehajtási módja: az agyonlövés. Ktbt.ünknek ez a rendelkezése régi katonai hagyományon nyugvó felfogás folyamánya, hogy t. i. a kötél-halál beestelenné teszi a harcost. Ezért mondja ki a Ktbt. 7. §. 3. bekezdése azt is, hogy: *„Kötéllel végrehajtandó halálbüntetésre ítélt esetben a honvédségből (csendőrségből) való kicsapást is ki kell mondani.”* Ezzel azt akarja a törvény kifejezni, hogy a kötélhalálra ítélt, mikor a kötél a nyakára kerül, már nem katona.

Katonát (csendőrt) kötélhalálra lehet ítélni közönséges bűncselekmény (pl. gyilkosság) miatt, továbbá két katonai bűncselekmény: az ellenséghez szökés, továbbá e cselekményre irányuló szövetségre reábirás miatt.

3. Különleges rendelkezést tartalmaz a Ktbt. 8. §-a a

börtön- és a fogházbüntetés

végrehajtása tekintetében is.

8. §. Az egy évnél nem hosszabb tartamban meghatározandó *börtön- és fogházbüntetést*, valamint az elzárásbüntetést az elítélt egyéniségének szem előtt tartása mellett súlyosítások alkalmazásával meg kell rövidíteni.

Súlyosítások: a böjt, a kemény fekvőhely, fogház- és elzárásbüntetés esetében pedig még a magánzárka is.

E súlyosítások közül több is egybekapcsolható.

A böjt napjain az elítélt csak kenyeret és vizet kap.

A kemény fekvőhely abban áll, hogy az elítéltnak csak puszta deszkát adnak fekvőhelyül.

Magánzárkában az elítéltet a fogházi szabályokban megengedett kivételekkel éjjel és nappal másoktól elkülönítve kell őrizni.

A böjt és a kemény fekvőhely legalább egy napi megszakítással hetenként legfeljebb kétszer, a magánzárka egy-egy havi megszakítással egyhuzamban legfeljebb egy hónapon át alkalmazható.

Minden egyes súlyosítás minden napja külön egy-egy büntetési napnak számít.

Egyáltalában nem alkalmazható súlyosítás a rendfokozatukban elítéltetésük után is megmaradó tisztekkel (hasonló állásúakkal), valamint azokkal szemben, akiknek egészségét a súlyosítás veszélyeztetné.

Az elítélt csendőrök két csoportba oszthatók: Az elsőbe azok tartoznak, akiknek szolgálatára az állam a büntetésük letöltése után is igényt tart. Az ilyen egyénnel szemben tehát az állam érdeke, hogy a szolgálatuktól ne legyenek hosszú időre elvonva. Ez tehát az állami érdek, de egyben a szolgálati érdek is. Ezen igyekszik a Kbtbk. 8. §-a a fent ismertetett módon, vagyis akként segíteni, hogy a szabadságvesztésbüntetés tartamát súlyosítások alkalmazásával megrövidíti.

A hosszabb szabadságvesztés-büntetésre ítélt csendőrökkel szemben az állam arra az álláspontra helyezkedik, hogy — feltéve, hogy szolgálati kötelezettségük még fennáll — őket rendszerint közigazgatási úton eltávolítják, mint olyanokat, akik erkölcsileg érdemtelenekké lettek arra, hogy a csendőrség testületében szolgálhassanak.

4. A katonai igazságszolgáltatás során kiszabott

pénzbüntetéseket

(bírságokat) a Kbtbk. 9. §-a értelmében katonai jóléti célokra kell fordítani. A csendőregyénekre kiszabott és befizetett pénzbüntetéseket a honvédtörvényszékek a 65.253. számú csekkszám-lán a „M. kir. Csendőrségi Tanulmányi Segélyalapítvány“ javára küldik be.

5. A polgári Btk. *mellékbüntetések gyanánt*: pénzbüntetést, hivatalvesztést, a viselt hivatal vagy állás elvesztését, a foglalkozástól eltiltást, a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztését, elkobzást és kiutasítást ír elő. Ezeket a Kbtbk. kiegészíti a lefokozással. Miután

a lefokozásnak

a csendőr életére súlyos kihatásai vannak, azért ezzel a különleges — csak a katonai igazságszolgáltatásban gyakorolható — mellékbüntetéssel kissé behatóbban kell foglalkoznunk.

21. §. Lefokozásnak azok ellen van helye, akik bármily katonai rendfokozatot viselnek, vagy a legalacsonyabbnál magasabb zsold élvezetében állanak.

A lefokozott elveszti rendfokozatát és katonai állását, illetőleg visszahelyeztetik a legalacsonyabb zsold élvezetébe. A lefokozással a nyugdíjigény, nyug- vagy kegydíj is elvész.

A lefokozás nemcsak a rendfokozatnak és a katonai állásnak, hanem a nyugdíjnak és a kegydíjnak, sőt a nyugdíjigénynek az elvesztését is jelenti. A lefokozott csendőr tehát a lefokozást kimondó ítélet jogerőre emelkedésétől, illetve az ítélet végrehajtó záradékának közlésétől kezdve — feltéve, hogy még további katonai szolgálati kötelezettség alatt áll — a legalacsonyabb zsoldot (illetményt) kapja és a rendfokozat nélküli honvéddé (gyalogos, huszár, tüzér, stb.) válik. (Csendőregénységi egyénre a Szut. 28. pont 1. alpontja kimondja, hogy a honvédbírószági ítélettel lefokozott csendőrt a testületből el kell távolítani, így öt további csendőrségi szolgálatra nem kötelezik, de az esetleges honvédségi szolgálati kötelezettsége fennmarad.¹

Arra nézve, hogy a lefokozott egyén hogyan léptethető elő újra, a Ktbtk. nem rendelkezik, illetve csak azt mondja ki (Ktbtk. 21. §., utolsó bek.), hogy: „az elvesztett rendfokozat újból elnyeréséről külön szabályok² rendelkeznek.“

6. Hogy

a lefokozást mikor kell kimondani

és mikor lehet mellőzni, a Ktbtk. 22. és 23. §-ai így rendelkeznek:

22. §. A lefokozást ki kell mondani, ha a bíróság:

1. hivatalvesztést állapít meg, vagy
2. a viselt hivatal vagy állás, illetőleg az ügyvédség elvesztését mondja ki, vagy
3. a szakképzettséget kívánó hivatás vagy foglalkozás

¹ Tisztekre az 1921:XLIX. t.-c. 19. §. 4. bekezdése hasonlóan rendelkezik.

² Ilyen szabályok: tisztekre az A—46. Becsületügyi Szabályzat 39. §-a és az A—7. Előléptetési Szabályzat. A legénységre ugyancsak az előléptetési szabályok rendelkezései mértékadók. Szabály, hogy a régi rendfokozatot legénységi egyéneknél egyszerre nem lehet visszadni, hanem elvileg fokozatonként kell visszaszerezni.

A m. kir. csendőrség felügyelőjének a múltban a Cs—17. jelz. szervei határozvány alapján gyakorolt joga, hogy a rangvesztésre ítélt csendőregényeket a testületbe visszavehette, a törvény e rendelkezése folytán, illetve a törvénnyel összhangban kiadott miniszteri rendeletek alapján megszűnt.

gyakorlásától tiltja el az elítéltet, vagy az 1—3. pont esetén kívül is, ha

4. az elítélés oly cselekmény miatt történt, amelyet a törvény büntettnek nyilvánít, vagy

5. a tett vagy mellékkörülményei olyanok, hogy a tettes a szolgálat hátránya vagy az állástekintetek sérelme nélkül rendfokozatában meg nem maradhat.

23. §. A lefokozást — az alábbi bekezdésben meghatározott kivételekkel — mellőzni lehet, ha azt csak a 22. §. 2—4. pontja alapján kellene kimondani s a bíróság pénzbüntetést vagy elzárás-, fogház- avagy egy évet meg nem haladó börtönbüntetést állapít meg.

Nincs helye a lefokozás mellőzésének, ha ezt a jelen törvény Második Része kizárja, vagy ha a bíróság tiszttel (hasonló állásúval) szemben börtönbüntetést állapít meg.

Annak a kérdésnek az elbírálásánál, vajjon az *ítéletben ki kell-e mondani a lefokozást, vagy sem*, az ítélebíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy az elítéltetés tárgyát lépező bűncselekményre a törvény (Btk., illetve Ktbtk.) különös része előírja-e a lefokozást, illetve előír-e más olyan mellékbüntetést, amivel — a Ktbtk. 22. §. 1—3. pontjai szerint — a lefokozás össze van kötve. Aztán meg kell vizsgálni, hogy a Ktbtk. 22. §. 4. és 5. pontjaiban felsorolt esetek nem állanak-e fenn. Végül vizsgálat tárgyává kell tenni, vajjon a lefokozás mellőzésének közvetlen (Ktbtk. 23. §. 1. bek.) vagy közvetett (Btk. 54. §.) lehetősége fennáll-e?

Igy pl. ha egy csendőrt a haditörvényszék szándékos fogolyszöktetés által elkövetett s a Ktbtk. 105. §-a szerint minősülő őrszolgálati büntettben bűnösnek talált, figyelembe kell vennie a Ktbtk. 105. §. 2. bekezdésének rendelkezését: „A jelen §-ban meghatározott büntetésen felül a hivatalvesztést is ki kell mondani.“ Ez esetben tehát — a Ktbtk. 22. §. 1. pontja értelmében — a lefokozás kimondása kötelező.¹

Ezenkívül a Ktbtk. II. különös része egyes bűncselekményeknél (pl. a szökés büntettére a Ktbtk. 100. §-a; a gyávaság büntettére pedig a Ktbtk. 112. §-a), külön is kötelezőleg kimondja a lefokozás alkalmazását.

A Ktbtk. 22. §-a 4. pontja a lefokozást minden esetben előírja, amikor a vádlottat olyan cselekmény miatt ítélték el, amelyet a „törvény“ büntettnek nyilvánít. Ilyen eset pl. ha a csendőrt a haditörvényszék a Btk. 477. §-ába ütköző vallomáskiesikarás céljából eszközölt bántalmazás által elkövetett hiva-

¹ A hivatalvesztés kimondását azonban a bíróság a Btk. 54. §. 2. bekezdése értelmében mellőzheti. Ez esetben a lefokozás kimondása is mellőzhető.

tali hatalommal való visszaélés büntetében¹ vagy pl. súlyos testi sértés büntetében mondaná ki bűnösnek.

7. A haditörvényszék

mérlegelésének teret enged

a Ktbt. 22. §. 5. pontja, mert annak elbírálása, vajjon szolgálati és állástekintetek kívánatossá és szükségessé teszik-e a lefokozás kimondását, avagy sem, szabad mérlegelés dolga. *Az általános katonai bírászkodási gyakorlat az, hogy nagyon elleni büncselekmény (lopás, sikkasztás, zsarolás stb.) miatt elítélteknél a lefokozás kimondása állástekintetekből szükséges.*

Ha egy esendőrt pl. csak a Ktbt. 122. §-ába ütköző szolgálaton kívül megittasodás által elkövetett fegyelem és rend elleni vétségben mondanak ugyan ki vétkesnek, de az illetőnél a részegeskedés már botrányossá fajult, avagy olyan alkoholista, aki a testület tekintélyét állandóan veszélyezteti, az ítéletben — állástekintetekből — a lefokozást is ki lehet mondani.

A lefokozás kimondását nemcsak a Ktbt. 23. §. 1. bekezdésében megjelölt — fent ismertetett — okok fennforgása esetén lehet mellőzni, hanem közvetve a Btk. 54. §. 2. bekezdése is jogalapot nyújt erre. Ez a jogszabály ugyanis a következőket mondja ki: *„Azon esetekben mindazonáltal, melyekben a bíró által megállapított büntetés 6 havi fogházat, vagy 6 havi államfogházat nem halad felül, habár e mellett pénzbüntetés is állapított meg, úgyszintén azon esetekben, melyekben főbüntetésül csak pénzbüntetés mondatott ki (92. §.), a hivatalvesztés és politikai jogok felfüggesztése mellőzhető.“*

Ez azt jelenti, hogy ha a bíróság egy adott esetben a törvényben előírt *hivatalvesztés kimondását mellőzte,*² akkor ezzel együtt elesett a Ktbt. 22. §. 1. pontjában előírt lefokozás kimondásának szükségessége, illetve lehetősége is, mert a Ktbt. 22. §. 1. pontja alapján a lefokozás kimondásának az az előfeltétele, hogy a bíróság a hivatalvesztést kimondotta.

35. A büntetés végrehajtásának felfüggesztése.

1. A Ktbt. (25. §. 1. bek.) a polgári Btk.-ból átvette a felteteles elítélésre, illetve — hogy a törvény szavaival éljünk

¹ Ez esetben egyébként a Btk. 484. §-a mellékbüntetésül a hivatalvesztést írja elő, a lefokozás kimondása tehát a Ktbt. 22. §. 1. pontja alapján is lehetséges. Megjegyzendő azonban, hogy a lefokozás ez esetekben is mellőzhető és pedig a Ktbt. 23. §. 1. bek., és illetve a Btk. 54. §. 2. bekezdése alapján.

² A Btk. 54. §. 2. bekezdése alapján.